

ΕΘΝΙΚΟ & ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

**ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ &
ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ**

ΤΜΗΜΑ: ΝΟΜΙΚΗΣ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

ΘΕΜΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ :

**Η ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΤΩΝ ΑΤΟΜΙΚΩΝ
ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ**

ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : ΝΟΤΟΠΟΥΛΟΥ ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ

ΑΜ: 1340200200357

ΤΗΛ: 6974452042-2107216006

E-MAIL knotopoulou@hotmail.com

ΑΘΗΝΑ ΜΑΙΟΣ 2008

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ, ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ	1
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΤΟ ΘΕΜΑ	3
ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ.....	4
ΕΝΝΟΙΑ	5
ΟΡΙΣΜΟΣ.....	5
ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	6
ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ.....	8
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ	10
ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	10
-ΑΜΕΣΗ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	11
-ΕΜΜΕΣΗ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ.....	13
ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΜΕΤΑΞΥ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ	14
ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ.....	16
ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ	18
ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ 2001.....	19
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ.....	23
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	24
SUMMARY.....	24
ΛΗΜΜΑΤΑ.....	25
KEY-WORDS.....	26
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ.....	26
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	27
ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ	29

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΤΟ ΘΕΜΑ

Στις διατάξεις του ισχύοντος Ελληνικού Συντάγματος 4-25, κατοχυρώνονται τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα των οποίων η εφαρμογή στις σχέσεις μεταξύ κράτους και πολίτη είναι αδιαμφισβήτητη. Εξάλλου τα ατομικά δικαιώματα αποτελούν συστατικά στοιχεία του κράτους δικαίου. Ο νομικός χώρος αναζήτησε τη δυνατότητα η μη της εφαρμογής αυτών των διατάξεων και στις έννομες σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και στο πλαίσιο αυτής της αναζήτησης διατυπώθηκε η θεωρία της τριτενέργειας που σαν σκοπό έχει την επέκταση της ισχύος των ατομικών δικαιωμάτων και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών. Για να επιτύχουμε πλήρη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη του συγκεκριμένου θέματος, ορθό θα ήταν να αναπτύξουμε αναλυτικά τον ορισμό και την έννοια της τριτενέργειας, την ιστορική προέλευση και εξέλιξή της, τη διάκρισή της σε άμεση και έμμεση, την προβληματική της, καθώς και το πεδίο εφαρμογής της.

ΤΑ ΑΤΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

Πριν αναλύσουμε τη θεωρία της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων, θα ήταν σωστό να αναφερθούμε πρώτα στα ίδια τα ατομικά δικαιώματα. Ο άνθρωπος εκ' φύσεως είναι ελεύθερο όν. Οι άνθρωποι λοιπόν όντας φύσει ελεύθεροι είναι και φύσει ίσοι.

Η ύπαρξη «δικαιώματος» προϋποθέτει την ύπαρξη κράτους, μιας οργανωμένης έννομης τάξεως εντός του πλαισίου της οποίας θα υπάρχει και θα αναγνωρίζεται αυτό το δικαίωμα.

Η ιστορική εξέλιξη οδήγησε στη νομική κατοχύρωση ορισμένων θεμελιωδών δικαιωμάτων του ανθρώπου. Τα δικαιώματα αυτά χαρακτηρίζονται από το Σύνταγμά μας ως ατομικά δικαιώματα, γιατί εγγυώνται την ατομικότητα του ανθρώπου. Τα ατομικά δικαιώματα μεταβάλλουν τον άνθρωπο από απλό αντικείμενο δικαίου, σε υποκείμενο, από υπήκοο σε πολίτη, και οριοθετούν την κρατική εξουσία.

Τον τελευταίο αιώνα, μετά και από την οδυνηρή εμπειρία των δύο παγκοσμίων πολέμων, πλειάδα νομοθετικών κειμένων σε όλο τον κόσμο κατοχυρώνει τα ατομικά δικαιώματα. Διεθνής συνθήκες, ευρωπαϊκά νομοθετικά κείμενα και

Συντάγματα των περισσότερων κρατών εγγυώνται την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων.

Αδιαμφισβήτητα λοιπόν τα θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα είναι πλήρη δικαιώματα του ανθρώπου και ο πολίτης τα αντιτάσσει σε κάθε παραβίαση που θα δεχθούν αυτά έναντι των φορέων δημόσιας εξουσίας. Δύναται όμως να τα αντιτάξει και έναντι τρίτων ; Έναντι δηλαδή άλλων πολιτών; Η θεωρία της τριτενέργειας αναλύει και επιχειρηματολογεί όσον αφορά σε αυτή τη δυνατότητα.

ΕΝΝΟΙΑ

ΟΡΙΣΜΟΣ

“Τριτενέργεια” είναι η προς τα πρόσωπα κατευθυνόμενη και κυρίως από την κρατική εξουσία πραγματοποιούμενη αμυντική νομική ενέργεια των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η οποία εξασφαλίζει την ακώλυτη άσκησή τους, εξαναγκάζοντας τις απειλητικές αντικοινωνικές δυνάμεις να απέχουν από κάθε προσβολή της ανθρώπινης αξίας”¹ Ο όρος τριτενέργεια (Drittwirkung), ενέργεια δηλαδή ως προς τους τρίτους, σημαίνει ότι τα ατομικά δικαιώματα

---

¹ Δημητρόπουλος Α. : Συνταγματικά δικαιώματα γενικό μέρος τόμος Γ’ ημίτομος Ι σελ. 87

ισχύουν όχι μόνο στην κάθετη σχέση ατόμου – κράτους, αλλά και στις οριζόντιες σχέσεις μεταξύ των ατόμων και των νομικών προσώπων ιδιωτικού δικαίου. Δεσμεύουν και περιορίζουν δηλαδή πέρα από τη δημόσια εξουσία του κράτους και των ν.π.δ.δ., και την ιδιωτική εξουσία των τρίτων, επενεργώντας στο κύρος των δικαιοπραξιών τους.²

ΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ

Ο όρος τριτενέργεια είναι ο πρώτος που χρησιμοποιήθηκε για να περιγράψει αυτό το νομικό φαινόμενο, καθιερώθηκε στη γερμανική θεωρία από τον Hans Peter Ipsen, δεν έτυχε γενικής αποδοχής τόσο στη γερμανική όσο και στην ελληνική θεωρία. Παρόλο που γενικότερα η θεωρία εξέφρασε κατά καιρούς αρκετές επιφυλάξεις, στην πλειονότητά της όμως χρησιμοποιεί αυτό τον όρο, τον οποίο χρησιμοποιεί και η νομολογία. Παρατηρούμε δηλαδή τη χρήση ενός όρου καθιερωμένου μεν, προβληματικού δε. Και αυτό γιατί οι ιδιώτες, οι οποίοι δεσμεύονται

---

² Κασσιμάτης Γιώργος : Μελέτες III 1974 – 1999 Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινωνικό κράτος σελ. 76

από τις συνταγματικές διατάξεις που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα άλλων ιδιωτών, δεν μπορούν στις σχέσεις τους με τους άλλους ιδιώτες να χαρακτηριστούν ως "τρίτοι" στους οποίους "επενεργούν" τα συνταγματικά δικαιώματα. Απαιτείται καθορισμός του περιεχομένου της συνταγματικής ενέργειας, που εφαρμόζεται στις διαπροσωπικές σχέσεις, και κάτι τέτοιο προϋποθέτει σαφή διάκριση του αμυντικού από το προστατευτικό και το διεκδικητικό περιεχόμενο των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Η τριτενέργεια είναι αμυντική συνταγματική ενέργεια. Με την αναγνώριση της ισχύος των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, αναγνωρίζεται πρωταρχικά η έναντι όλων αδιακρίτως ισχύς των δικαιωμάτων αυτών. Με βάση αυτό το κριτήριο ακριβέστερος φαίνεται να είναι ο όρος απόλυτη αμυντική ενέργεια, ή αμυντική ενέργεια ³

---

³ Σπουδαστής Βασιλείου Νικόλαος : προπτυχιακή εργασία. Διαδικτυακή δημοσίευση 2303 Ιούνιος 2007

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΕΛΕΥΣΗ

Ιστορικά, τα ατομικά δικαιώματα υπήρξαν ανέκαθεν αμυντικά δικαιώματα έναντι του κράτους. Η αναγνώριση νομικών κανόνων και δικαιωμάτων στο πεδίο σχέσεων κράτους – ιδιωτών, που εσήμανε η συνταγματική κατοχύρωση των ατομικών δικαιωμάτων, αποτέλεσε το επίτευγμα μακρών αγώνων. Αντιθέτως, οι σχέσεις μεταξύ ιδιωτών ήταν ανέκαθεν ρυθμισμένες με ιδιωτικές συμβάσεις ή κανόνες ιδιωτικού δικαίου και η προσβολή ορισμένων εννόμων αγαθών ιδιώτη από ιδιώτη θεμελιώνει ενδεχομένως αστική ευθύνη ή επέσυρε ποινικές κυρώσεις.⁴ Η παραδοσιακή αντίληψη θέλει τα ατομικά δικαιώματα να ορίζονται ως οι συνταγματικές εγγυήσεις της ελευθερίας και της ασφάλειας του ατόμου απέναντι στην κρατική εξουσία. Αυτή η αντίληψη κατάγεται από την εποχή της ιστοριοπολιτικής γένεσης του κλασικού καταλόγου των ατομικών δικαιωμάτων και ειδικότερα από το λιμπεριαλισμό και τον ατομικισμό του 18^{ου} αιώνα.

---

⁴ Π.Δ. Δαγτόγλου – Συνταγματικό δίκαιο –Ατομικά δικαιώματα Α Σάκκουλας 2005 σελ. 117

Μετά την εδραίωση της φιλελεύθερης αστικής δημοκρατίας και με την ανάπτυξη της βιομηχανικής κοινωνίας συνειδητοποιήθηκε ότι η ατομική προσωπικότητα δεν απειλείται μόνο από τη δημόσια, αλλά και από την "ιδιωτική" ή "κοινωνική" εξουσία. (private soziale Gewalt) που σχηματίζεται στο επίπεδο των κοινωνικών σχέσεων. Οι εργασιακές σχέσεις αποτέλεσαν το πεδίο, όπου πολύ νωρίς και με ιδιαίτερη ένταση παρουσιάστηκε αυτή η απειλή και συνειδητοποιήθηκε η ανάγκη προστασίας του εργαζομένου από τον εργοδότη. Από την ανάγκη προστασίας της ατομικής προσωπικότητας απέναντι και στην "ιδιωτική" εξουσία γεννήθηκε η έννοια της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων. Η έννοια αυτή συνδέεται, με την ευρύτερη πεποίθηση για την υποχρέωση του κράτους να προστατεύει την προσωπικότητα από κάθε απειλή και πίεση που υφίσταται στη σύγχρονη κοινωνία. Η υποχρέωση προστασίας (Schutzpflicht), βλέπουμε να διακηρύσσεται με ιδιαίτερη έμφαση στο διεθνές δίκαιο από τον Β' παγκόσμιο πόλεμο και μετά.⁵ Μετά το Β' παγκόσμιο πόλεμο το πεδίο των ατομικών δικαιωμάτων διευρύνθηκε, η σημασία αυτών γιγαντώθηκε,

---

⁵ Γιώργος Κασσιμάτης Μελέτες III 1974-1999 Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινωνικό κράτος σελ. 75 - 7

και υπήρξε εμφανής συνειδητοποίηση της απειλής (ιδιωτικής και κρατικής) των εννόμων αγαθών των προστατευομένων από τα ατομικά δικαιώματα. Αυτό θέτει μετά τον Β' παγκόσμιο πόλεμο το θέμα της τριτενέργειας των ατομικών δικαιωμάτων.

Στη μεταπολεμική Γερμανία λοιπόν κάνει την εμφάνισή της η τριτενέργεια και διαμορφώνεται για πρώτη φορά από το γερμανό εργατολόγο καθηγητή Nipperddecky⁶

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΚΗ

ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΑΜΕΣΗ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ

Στην αλλοδαπή και ελληνική θεωρία, αλλά και στη νομολογία, γίνεται διάκριση μεταξύ άμεσης και έμμεσης τριτενέργειας. Η διάκριση αυτή η οποία αποτελεί αντικείμενο σοβαρών διαφωνιών,

---

⁶ Αριστόβουλος Μάνεσης – Συνταγματικά δικαιώματα Α' – ατομικές ελευθερίες. Πανεπιστημιακές παραδόσεις Δ' έκδοση-Σάκκουλας 1982 Θεσσαλονίκη σελ. 50

αφορά στον τρόπο εφαρμογής των συνταγματικών δικαιωμάτων στις ιδιωτικές σχέσεις.

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΑΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (unmittterable Drittwirkung)

Την άμεση τριτενέργεια πρώτος υποστήριξε ο Hans Carl Nipperdey –γερμανός καθηγητής του εργατικού δικαίου και πρόεδρος του γερμανικού ομοσπονδιακού συνταγματικού δικαστηρίου του οποίου το επιστημονικό κύρος συνέτεινε στη διάδοση της θεωρίας στο χώρο της επιστήμης και της νομολογίας. Είχε εκφράσει την άποψή του για την ισχύ των ατομικών δικαιωμάτων στις σχέσεις ιδιωτικού δικαίου ήδη από το 1930.

Σύμφωνα με τον πυρήνα της άμεσης θεωρίας, τα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν αντικειμενική φύση. Αυτή τους η φύση τους κάνει αντικειμενικούς κανόνες δικαίου και ως τέτοιοι δεσμεύουν όχι μόνο το κράτος, αλλά και τους ιδιώτες. Ως άμεση δηλαδή νοείται η τριτενέργεια στις περιπτώσεις εκείνες , στις οποίες ο ιδιώτης επικαλείται απευθείας κάποια συνταγματική διάταξη που

κατοχυρώνει ανθρώπινα δικαιώματα, για να θεμελιώσει ένα δικαίωμα ή μια υποχρέωση, τα οποία δεν προβλέπονται στο ιδιωτικό δίκαιο, καθώς επίσης και εκείνες, στις οποίες ελέγχεται μια δικαιοπραξία ή μια συμπεριφορά με τη χρησιμοποίηση ως κανόνα ελέγχου απευθείας κάποιας συνταγματικής διάταξης. Στην άμεση δηλαδή τριτενέργεια τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται ως αυτοτελείς κανόνες δικαίου, με πρακτική συνέπεια την ακυρότητα των δικαιοπραξιών που αντίκεινται σε αυτά.

Κατά τον Nipperdey, η αναγνώριση της άμεσης ενέργειας των θεμελιωδών δικαιωμάτων δεν συνεπάγεται την εφαρμογή όλων των θεμελιωδών δικαιωμάτων στο ιδιωτικό δίκαιο. Η απάντηση στο ερώτημα για την απόλυτη δύναμη καθενός δικαιώματος, απαιτεί την εξέταση του περιεχομένου και της λειτουργίας του. Ο Nipperdey δέχεται κυρίως την απόλυτη δύναμη

-της αρχής *nulla poena sine lege*

-της ανθρώπινης αξιοπρέπειας

-της ελεύθερης ανάπτυξης της προσωπικότητας

-της αρχής της ισότητας

-της ελευθερίας σκέψης και έκφρασης

- της προστασίας του γάμου και της οικογένειας
- του απορρήτου των επιστολών

Η ΘΕΩΡΙΑ ΤΗΣ ΕΜΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ (mittelbare Drittwirkung)

Με το επιχείρημα κυρίως ότι η αποδοχή της άμεσης τριτενέργειας αναιρεί τη συνταγματικά κατοχυρωμένη ιδιωτική αυτονομία και ιδιαίτερα την ελευθερία των συμβάσεων, και με τον τρόπο αυτό ολόκληρο το σύστημα του ιδιωτικού δικαίου, επικράτησε στη γερμανική θεωρία η άποψη η οποία τάσσεται υπέρ της έμμεσης τριτενέργειας.⁷ Τη νέα αυτή θεωρία ανέπτυξε πρώτος ο G.Durig, ο οποίος είναι και μεγάλος πολέμιος της άμεσης τριτενέργειας. Έμμεση νοείται η "τριτενέργεια" στις περιπτώσεις εκείνες, στις οποίες τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται στις ιδιωτικές σχέσεις έμμεσα, υπό τη μορφή της χρησιμοποίησης τους για την πλήρωση και ερμηνεία των γενικών ρητρών και αορίστων νομικών εννοιών του ιδιωτικού δικαίου. Από τη

---

⁷ Σπουδαστής Βασιλείου Νικόλαος προπτυχιακή εργασία. Διαδικτυακή δημοσίευση 2303 Ιούνιος 2007

στιγμή δηλαδή που υπάρχουν ειδικοί κανόνες ιδιωτικού δικαίου, σύμφωνα με το περιεχόμενο αυτών των κανόνων, θα κριθεί και η δράση των ιδιωτών. Αν και εφόσον απουσιάζουν ειδικοί κανόνες ιδιωτικού δικαίου, είναι δυνατή η έμμεση επίδραση των θεμελιωδών δικαιωμάτων με την εννοιολογική συμπλήρωση των γενικών εννοιών και ρητρών του ιδιωτικού δικαίου. Τα θεμελιώδη δικαιώματα λειτουργούν ως κατευθυντήριες γραμμές στο πλαίσιο αυτής της εννοιολογικής συμπλήρωσης. Οι συνταγματικές διατάξεις που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα εφαρμόζονται έμμεσα, μέσα από ρήτρες όπως τα χρηστά ήθη, η καλή πίστη, κατάχρηση δικαιώματος κτλ. Εδώ ο νομοθέτης συγκεκριμενοποιεί τις διατάξεις του Συντάγματος με διατάξεις ιδιωτικού δικαίου οι οποίες και εφαρμόζονται στις κοινωνικές σχέσεις των ατόμων.

ΟΜΟΙΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΑΜΕΣΗΣ ΚΑΙ ΕΜΜΕΣΗΣ ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑΣ

Ως ομοιότητες μεταξύ των δύο μορφών-θεωριών τριτενέργειας Διακρίνουμε δύο βασικές :

Πρώτον όσον αφορά την παρεχόμενη έννομη προστασία ,τόσο στην άμεση όσο και στην έμμεση τριτενέργεια είναι η ίδια και η φύση της καθαρά αστικολογική :ακυρότητα της δικαιοπραξίας και, ενδεχομένως, αποζημίωση.

Δεύτερον και για τις δύο απόψεις είναι αστικολογική και η νομική θεμελίωση της τριτενέργειας.

Διαφορά υπάρχει μόνο ως προς τον εφαρμοστέο κανόνα αστικού δικαίου. Στην άμεση τριτενέργεια οι συνταγματικές εγγυήσεις των ατομικών δικαιωμάτων ισχύουν μέσω του άρθρου 174 ΑΚ (και, ενδεχομένως του άρθρου 914 ΑΚ) ως νομικοί κανόνες δημοσίας τάξεως, η παραβίαση των οποίων συνεπάγεται την ακυρότητα της δικαιοπραξίας (και, ενδεχομένως , την υποχρέωση αποζημίωσης).

Στην έμμεση τριτενέργεια ισχύουν είτε μέσω ειδικών ρυθμίσεων του ιδιωτικού δικαίου, που τις συγκεκριμενοποιούν, είτε μέσω των γενικών ρητρών των «χρηστών ηθών», της «καλής πίστης», της «απαγόρευσης της καταχρηστικής άσκησης» κτλ..(άρθρα 178, 179, 200, 281, 288, 919 ΑΚ), των οποίων συμπληρώνουν και διαμορφώνουν το νοηματικό περιεχόμενο. Στη δεύτερη αυτή

περίπτωση πρόκειται, δηλαδή, για εφαρμογή για εφαρμογή των διατάξεων γενικών ρητρών του αστικού δικαίου στις ιδιωτικές σχέσεις ύστερα από μεταφορά και ένταξη, σε αυτές του κανονιστικού περιεχομένου των συνταγματικών εγγυήσεων.⁸

ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

Το ζήτημα της τριτενέργειας τέθηκε ήδη και προκειμένου για τα ατομικά δικαιώματα που προστατεύονται από την Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και το ευρωπαϊκό κοινοτικό δίκαιο. Το ζήτημα αυτό είναι αμφίβολο. Υπέρ της τριτενέργειας των δικαιωμάτων της ΕΣΔΑ φαίνεται να συνηγορεί η διατύπωση της διάταξης του άρθρου 13 αυτής, αν και δε μπορεί να θεωρηθεί ως καθιέρωση της άμεσης τριτενέργειας των συμβατικών δικαιωμάτων.⁹

---

⁸ Γιώργος Κασσιμάτης Μελέτες ΙΙΙ 1974-1999 Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινωνικό κράτος σελ. 87

⁹ Ράικου Α. Συνταγματικό δίκαιο - Θεμελιώδη δικαιώματα δεύτερος τόμος σελ. 171)

Στη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, γίνεται δεκτή η τριτενέργεια. Πράγματι, το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η ελευθερία κινήσεως προσώπων και παροχής υπηρεσιών χωρίς διακρίσεις λόγω ιθαγένειας ισχύει και έναντι μιας (ιδιωτικής) αθλητικής ομοσπονδίας, γιατί, κατά το Δικαστήριο, οι στόχοι της Συνθήκης θα διακινδυνεύονταν, αν η κατάργηση των φραγμών της ιθαγένειας μπορούσε πάλι να αρθεί με την έγερση τέτοιων φραγμών από νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου βάσει της αυτονομίας τους. Επίσης το δικαστήριο δέχθηκε ότι, επειδή το άρθρο 141 (πρώην άρθρο 119) ΣυνθΕΚ έχει αναγκαστικό χαρακτήρα, η απαγόρευση των διακρίσεων μεταξύ ανδρών και γυναικών εργαζομένων είναι δεσμευτική όχι μόνο για τις δημόσιες αρχές, αλλά επεκτείνεται σε όλες τις συλλογικές συμβάσεις και σε όλες τις συμβάσεις μεταξύ ιδιωτών.¹⁰

---

¹⁰ Π.Δ. Δαγτόγλου – Συνταγματικό δίκαιο –Ατομικά δικαιώματα Α' Σάκουλας 2005 σελ. 120

Άλλωστε, το έδαφος για την τριτενέργεια στο ευρωπαϊκό δίκαιο είναι προσφορότερο, γιατί κατά κανόνα το κοινοτικό δίκαιο έχει άμεση εφαρμογή και στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών-μελών της Κοινότητας, δεσμεύοντας όχι μόνο αυτά, αλλά και τους ιδιώτες.¹¹

ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ

Σχετικά με τη νομική θεμελίωση της «τριτενέργειας» υπάρχουν σοβαρές θεωρητικές διαμάχες. Πριν την αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001, έχουν ως συνταγματικά ερείσματα για την ισχύ της θεωρίας της «τριτενέργειας» χρησιμοποιηθεί από τη ελληνική και αλλοδαπή θεωρία είτε συγκεκριμένες συνταγματικές

---

¹¹ J Boulouis - R.M.Chevallier. Οι σημαντικότερες αποφάσεις των ευρωπαϊκών κοινοτήτων τόμος I έκδοση 2 1978 μετάφραση Νίκου Ρόζου 1980 σελ. 146 επ.216 επ.

διατάξεις ,όπως λ.χ. γενικές διατάξεις που διακηρύσσουν την υποχρέωση των κρατικών οργάνων να διασφαλίσουν την ακώλυτη άσκηση των δικαιωμάτων του ανθρώπου ή διατάξεις που προστατεύουν την ανθρώπινη αξία, ή την ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, είτε γενικές συνταγματικές αρχές, όπως λ.χ. η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου.

Υποστηρίζεται επίσης η άποψη ότι η τριτενέργεια θεμελιώνεται στην ιεραρχική υπεροχή του Συντάγματος και στην ιδιότητα των συνταγματικών διατάξεων που κατοχυρώνουν θεμελιώδη δικαιώματα ως «αντικειμενικών κανόνων», οι οποίοι εγκαθιδρύουν «μια αντικειμενική τάξη αξιών».

ΑΝΑΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ 2001

Άρθρο 25 παράγραφος 1 εδάφιο γ' «τα δικαιώματα αυτά ισχύουν και στις σχέσεις ιδιωτών στις οποίες προσιδιάζουν»

Με τη συγκεκριμένη συνταγματική διάταξη, έγινε δεκτή πλέον ρητά η τριτενέργεια η ορθότερα η διαπροσωπική ενέργεια των συνταγματικών

δικαιωμάτων. Με τη συγκεκριμένη διάταξη, ο συντακτικός νομοθέτης αναγνωρίζει τη μεταβολή που έχει ήδη επέλθει στη συνταγματοπολιτική πραγματικότητα, και ταυτόχρονα θέτει την αφετηρία για την ολοκλήρωση της μεταβολής του δικαϊκού οικοδομήματος.¹²

Σύμφωνα με τη νέα συνταγματική ρύθμιση, τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται και στις σχέσεις μεταξύ των ιδιωτών. Δηλαδή οι συνταγματικές διατάξεις (δημοσίου δικαίου) εφαρμόζονται και στο ιδιωτικό δίκαιο. Ο ιδιώτης δηλαδή, μπορεί να αξιώσει άμεσα τον σεβασμό τους όχι μόνο από την κρατική εξουσία αλλά κι από τους τρίτους (ιδιώτες). Για την επιδίωξή τους θα στηριχτεί στις ίδιες ακριβώς νομικές βάσεις τις οποίες θα επικαλούνταν κι αν στρεφόταν εναντίον του κράτους (μπορεί δηλαδή να βασιστεί στο Σύνταγμα, στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου κ.α.). Κατά συνέπεια, η διάκριση του δικαίου σε ιδιωτικό και δημόσιο, κατά ρητή πλέον επιταγή του Συντάγματος, δεν συνιστά εμπόδιο στην εφαρμογή των συνταγματικών δικαιωμάτων.

---

¹² Δημητρόπουλος Α. η διαπροσωπική ενέργεια των συνταγματικών δικαιωμάτων κατά το αναθεωρημένο Σύνταγμα

Η ιδιότητα του Συντάγματος ως καθολικού ρυθμιστή της συνολικής έννομης τάξης, είναι αναγκαία συνέπεια της ενοποίησης της ενοποίησης της έννομης τάξης. Η δημοσιοποίηση του ιδιωτικού δικαίου και η ιδιωτικοποίηση του δημοσίου δικαίου, προσέδωσαν στο Σύνταγμα έναν χαρακτήρα θα λέγαμε «υπερδημόσιο». Η νέα αυτή ιδιότητα του Συντάγματος ως καθολικού ρυθμιστή της ενιαίας έννομης τάξης, θεμελιώνει από την πλευρά της την τριτενέργεια. Τα συνταγματικά δικαιώματα, εφαρμόζονται στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών, ακριβώς επειδή είναι συνταγματικές διατάξεις. Έτσι γίνεται νοητή η μεταβολή της φύσης τους, η αντικειμενικοποίηση των συνταγματικών δικαιωμάτων, η αναγωγή τους σε αντικειμενικό δίκαιο, σε βασικά δηλαδή αξιώματα της συνολικής έννομης τάξης.¹³ Με τη μεταβολή των συνταγματικών δικαιωμάτων, μεταβάλλεται και το ρυθμιστικό τους αντικείμενο, καθ'όσον δε ρυθμίζουν μόνο τις σχέσεις δημοσίου δικαίου αλλά ιδιωτικού. Επίσης μεταβάλλεται η κατεύθυνση τους.

---

¹³ Μαρία Μελαδάκη προπτυχιακή εργασία δημοσίευση 20 23 Μάιος 2006

Δε στρέφονται δηλαδή μόνο κατά του κράτους, αλλά και κατά των ιδιωτών. Από τις τρεις διαστάσεις του κάθε δικαιώματος, (αμυντική, προστατευτική, εξασφαλιστική) γίνεται δεκτό ότι τριτενεργεί μόνο η αμυντική. Οι ιδιώτες οφείλουν να σέβονται, όχι όμως και να προστατεύουν ή να διασφαλίζουν τα συνταγματικά δικαιώματα.¹⁴

Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι το πρόβλημα της λεγόμενης τριτενέργειας εμφανίζεται μόνο στο πλαίσιο της δυαδιστικής, ενώ αντίθετα εξαφανίζεται στην ενιαία έννομη τάξη. Η τυπική υπεροχή των συνταγματικών κανόνων επιβάλλει την εφαρμογή τους σε κάθε έννομη σχέση στα πλαίσια της ενιαίας έννομης τάξης.

---

¹⁴ Δημητρόπουλος Συνταγματικά δικαιώματα σελ 99

Από το άρθρο 25 παρ. 1 εδαφ. γ σε συνδυασμό πάντα και με το άρθρο 2 παρ.1, συμπεραίνουμε πως όλα τα συνταγματικά δικαιώματα εφαρμόζονται σε όλες τις διαπροσωπικές σχέσεις ως προς το γενικό αμυντικό τους περιεχόμενο.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Οι διαπροσωπικές έννομες σχέσεις διαπλάθονται μέσα στα όρια που χαράσσουν τα συνταγματικά δικαιώματα. Η τριτενέργεια περιέχεται στην “προστατευτική” υποχρέωση του Κράτους. Η διαπροσωπική εφαρμογή του αμυντικού περιεχομένου των θεμελιωδών δικαιωμάτων αποτελεί πλέον αναπόσπαστο στοιχείο της έννοιας της ενιαίας έννομης τάξης. Στη νέα ελληνική έννομη τάξη η προστασία εφαρμογής της τριτενέργειας αποτελεί συνταγματική επιταγή. Ο κοινός νομοθέτης παραμένει ο κατ’ εξοχήν “δικαιούχος” και “υπόχρεος” για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ο ιδιώτης και σε τελευταία ανάλυση ο δικαστής καταφεύγουν στην τριτενέργεια όταν ο κοινός νομοθέτης είτε έχει παραλείψει να ασκήσει τη συνταγματική του

αρμοδιότητα ή τη άσκησε πλημμελώς, ή κατά τρόπο που αντιβαίνει στο Σύνταγμα.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η θεωρία της τριτενεργειας πραγματεύεται την επέκταση της ισχύος των θεμελιωδών δικαιωμάτων και στις σχέσεις μεταξύ ιδιωτών και όχι μόνο στο παραδοσιακό πεδίο ισχύος των ατομικών δικαιωμάτων, άξονα πολίτη-κράτους. Η καταγωγή της θεωρίας αυτής εντοπίζεται στη μεταπολεμική Γερμανία, και αναπτύσσεται σε δύο διαφορετικές κατευθύνσεις: την άμεση και την έμμεση τριτενέργεια. Πλέον αυτή η θεωρία γίνεται δεκτή και εφαρμόζεται και στο κοινοτικό δίκαιο. Στην ελληνική έννομη τάξη, θεμελιώνεται νομικά στο άρθρο 25 παρ.1 εδ. γ' του ελληνικού Συντάγματος μετά την αναθεώρηση του 2001.

SUMMARY

Third Party action theory describes the expansion of the fundamental rights power not only in the traditional field of fundamental rights, between state and citizens, but also in the individual

relationships among civilians. This theory was initially conceived in post war Germany and expands into two different directions: the direct one and the indirect third party one. Currently this theory is globally accepted and is applied in the municipal law. In the legal system it is juristically determined within the consitutional article 25 par.1 sec c' of the Hellenic Contitutional Law, defined during the 2001 contitutional review.

ΛΗΜΜΑΤΑ

ΤΡΙΤΕΝΕΡΓΕΙΑ

ΘΕΜΕΛΙΩΔΗ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΙΔΙΩΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΔΗΜΟΣΙΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΕΝΝΟΜΗ ΤΑΞΗ - ΕΝΝΟΜΗ ΣΧΕΣΗ

ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ

ΣΥΝΤΑΓΜΑ

KEY WORDS

CONSTITUTION

FUNDAMENTAL RIGHTS

THIRD PARTY ACTION

DIRECT-INDIRECT

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΣυνθΕΚ – Συνθήκη Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων

ΕΣΔΑ- Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του ανθρώπου

σελ.-σελιδα

εδ – εδάφιο

παρ – παράγραφος

ΣΣΕ-Συλλογική Σύμβαση Εργασίας

ΔΑ-Διαιτητικές Αποφάσεις

ΑΠ – Άρειος Πάγος

ΔΣ- Διοικητικό Συμβούλιο

ΣτΕ –Συμβούλιο της Επικρατείας

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- **Δημητρόπουλος Α.** Συνταγματικά δικαιώματα –Γενικό μέρος – Τόμος Γ’ – Ημίτομος 1 (σελ. 87-100) – Σάκκουλας 2005
- **Δημητρόπουλος Α.** Αμυντικά δικαιώματα του ανθρώπου και η μεταβολή της έννομης τάξης.- 1981 Σάκκουλας
- **Δημητρόπουλος Α.** η διαπροσωπική ενέργεια των συνταγματικών δικαιωμάτων κατά το αναθεωρημένο Σύνταγμα.
- **Γιώργος Κασσιμάτης** Μελέτες ΙΙΙ 1974-1999 Θεμελιώδη δικαιώματα και κοινωνικό κράτος
- **Ηλιοπούλου - Στράγγα Τζούλια.** Η τριτενέργεια ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων στο Σύνταγμα του 1975
- **Αριστόβουλος Μάνεσης** – Συνταγματικά δικαιώματα Α’ – ατομικές ελευθερίες. Πανεπιστημιακές παραδόσεις Δ’ έκδοση- Σάκκουλας 1982 Θεσσαλονίκη

- **Π.Δ. Δαγτόγλου** – Συνταγματικό δίκαιο – Ατομικά δικαιώματα Α' Σάκκουλας 2005
- **Ηλιοπούλου Στράγγα Τζούλια** – φάκελοι εφαρμογών δημοσίου δικαίου 2007-φροντιστηριακό βοήθημα- Η θεωρία της τριτενέργειας των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων
- Σπουδαστής **Βασιλείου Νικόλαος** προπτυχιακή εργασία. Διαδικτυακή δημοσίευση 2303 Ιούνιος 2007
- **Ράικου Α.** Συνταγματικό δίκαιο - Θεμελιώδη δικαιώματα. Δεύτερος τόμος
- **J Boulouis - R.M.Chevallier.** Οι σημαντικότερες αποφάσεις των ευρωπαϊκών κοινοτήτων τόμος I έκδοση 2 1978 μετάφραση Νίκου Ρόζου 1980 σελ. 146 επ.216 επ.
- Σπουδάστρια **Μαρία Μελαδάκη** προπτυχιακή εργασία δημοσίευση 20 23 Μάιος 2006

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

(Κατόπιν συνταγματικής αναθεώρησης)

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΜΕ ΟΛΟΚΛΗΡΟ ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ ΣΥΝΥΠΟΒΑΛΛΟΜΕΝΟ

1. ΑΠΟΦΑΣΗ 515/2001 ΑΠ

Εργασιακές σχέσεις – Ίση μεταχείριση-
(ηλεκτροτεχνίτες ΔΕΗ)

2. ΑΠΟΦΑΣΗ 438/2001 Μ.ΠΡ.ΣΥΡΟΥ -
Προστασία προσωπικότητας – Δικαίωμα στο
περιβάλλον

ΣΧΕΤΙΚΕΣ ΠΑΡΑΠΟΜΠΗ

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ-ΑΠΛΗ

ΑΝΑΦΟΡΑ-

1. ΕΦΕΤΕΙΟ ΑΘΗΝΩΝ 5799/2001-Δικαίωμα
απεργίας

2. ΑΠ 733/2005 Συνδικαλιστική ελευθερία-
Αστική ευθύνη του δημοσίου

515/2001 ΑΠ

Αρχή της μεταχείρισης στις εργασιακές σχέσεις. Έννοια, περιεχόμενο και έκταση εφαρμογής. Οι διατάξεις των σ.σ.ε και δ.α έχουν άμεση και αναγκαστική ενέργεια και οι κανονιστικές τους διατάξεις οφείλουν να τηρούν την αρχή της ισότητας. Αγωγή αναιρεσιόντων, τακτικών υπαλλήλων της ΔΕΗ της κατηγορίας Τ4 (τεχνικών γενικά), με τις ειδικότητες των ηλεκτροτεχνικών σταθμών υποσταθμών και ηλεκτροτεχνικών εγκαταστάσεων

Και εξοπλισμό τοποθετηθέντων και απασχολουμένων σε κύριους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος, οι οποίοι , λόγω των δυσμενών για την ασφάλεια τους συνθηκών εργασίας τους ελάμβαναν από τη ΔΕΗ (με απόφαση του ΔΣ της) το ειδικό γι' αυτό το σκοπό επίδομα σχετικού προσωπικού ΚΣΠ-Λ και υπήχθησαν στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα με αντικείμενο (της αγωγής τους) να τους καταβληθεί σωρευτικώς με βάση την αρχή της ίσης μεταχείρισης και το επίδομα ανθυγιεινής εργασίας εκ ποσοστού

15% που χορηγείται με βάση επιχειρησιακή σ.σ.ε υπογραφείσα μεταξύ της ΔΕΗ και της ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ στους συναδέλφους της ίδιας κατηγορίας (τεχνικών) με τις ειδικότητες των ηλεκτροτεχνικών, η χορήγηση του οποίων όμως είχε αποκλισθεί γι' αυτούς. Απόρριψη της αγωγής αυτής, διότι εργασία τους, καίτοι παρεμφερής με εκείνη των ανωτέρων συναδέλφων τους ηλεκτροτεχνικών, ωστόσο διαφέρει. Κρίση ότι ορθώς απορρίφθηκε η αγωγή των αναιρεσιόντων, διότι δεν μπορούσαν να εφαρμοσθούν οι περί ίσης μεταχείρισης διατάξεις στο πρόσωπό τους. (απορρίπτει αίτηση αναιρέσεως κατά της ΠΠρΚοζάνης (276/99)).

Κ.Μ

Αριθμός 515/2001

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΥ ΑΡΕΙΟΥ ΠΑΓΟΥ
Β2' Πολιτικό Τμήμα

ΣΥΓΚΡΟΤΗΘΗΚΕ από τους Δικαστές: Αναστάσιο Καραγεώργη, Αντιπρόεδρο, Ευάγγελο Περλίγκα, Αρχοντή Ντόβα, Λέανδρο Ρακιντζή, και Θεόδωρο Παπαγιαννάκη, Αεροπαγίτες.

ΣΥΝΗΛΘΕ σε δημόσια συνεδρίαση στο Κατάστημά του, στις 14 Νοεμβρίου 2000, με την παρουσία και της γραμματέως Χαρίκλειας Αντωνοπούλου, για να δικάσει μεταξύ:

Των αναιρεσιόντων :.....οι οποίοι εκπροσωπήθηκαν από τον πληρεξούσιο δικηγόρο τους Χρήστο Μπήνα.

Της αναιρεσίβλητης :.....Εκπροσωπήθηκε από τον πληρεξούσιο δικηγόρο της Κωνσταντίνου Παπαδημητρίου.

Η ένδικη διαφορά άρχισε με την από 11 Φεβρουαρίου 1997 αγωγή των ήδη αναιρεσιόντων, που κατατέθηκε στο Ειρηνοδικείο Κοζάνης. Εκδόθηκαν οι αποφάσεις 6/1998 του ιδίου Δικαστηρίου και 276/1999 του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Κοζάνης. Την αναίρεση της τελευταίας αποφάσεως ζητούν οι αναιρεσιόντες με την από 10 Νοεμβρίου 1999 αίτησή τους.

Κατά τη συζήτηση της υποθέσεως αυτής, που εκφωνήθηκε από το πινάκιο, οι διάδικοι παραστάθηκαν, όπως σημειώνεται πιο πάνω, ο εισηγητής Αρεοπαγίτης Λέανδρος Ρακιντζής ανέγνωσε την από 4 Νοεμβρίου 2000 έκθεση του, με την οποία εισηγήθηκε την απόρριψη της αιτήσεως αναιρέσεως. Ο πληρεξούσιος των αναιρεσιόντων ζήτησε την παραδοχή της

αιτήσεως και ο πληρεξούσιος της αναιρεσιβλήτου την απόρριψη της και καθένας την καταδίκη του αντιδίκου στη δικαστική δαπάνη.

ΣΚΕΦΤΗΚΕ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΝΟΜΟ

Επειδή με τη διάταξη του άρθρου 22 παρ.1 β του Συντάγματος, καθιερώνεται η αρχή της ίσης μεταχείρισης στις εργασιακές σχέσεις, σύμφωνα με την οποία αφενός ο νομοθέτης δεσμεύεται στο θέμα της αμοιβής και δεν μπορεί να κάνει δυσμενείς διακρίσεις, όταν όλοι εργάζονται κάτω από τις ίδιες συνθήκες, εκτός αν οι διακρίσεις αυτές δεν είναι αυθαίρετες, αλλά επιβάλλονται από λόγους γενικότερου κοινωνικού ή δημοσίου συμφέροντος, αφετέρου δε θεσπίζεται κανόνας δημόσιας τάξης και άμεσης τριτενέργειας, με τον οποίο παρέχεται στον εργαζόμενο το δικαίωμα να αξιώσει από τον εργοδότη του την οικειοθελώς, δηλαδή είτε μονομερώς είτε σε εκπλήρωση υποχρέωσης από ατομική σύμβαση καταβαλλόμενη αμοιβή σε άλλο μισθωτό του ο οποίος ανήκει στην ίδια κατηγορία και παρέχει τις ίδιες και κάτω από όμοιες συνθήκες υπηρεσίες. Η ως άνω αρχή δεσμεύει και οποιαδήποτε κανονιστική ρύθμιση. Οι διατάξεις των ΣΣΕ και των ΔΑ έχουν ενέργεια άμεση και αναγκαστική.(άρθρο 7 παρ.Ι 1876/1990) Επομένως, και οι

κανονιστικές αυτές διατάξεις οφείλουν να τηρούν την αρχή της ισότητας. Αν γίνει με νόμο ή με οποιαδήποτε άλλη κανονιστική διάταξη δικαιολογημένη ειδική ρύθμιση για συγκεκριμένη κατηγορία προσώπων και αποκλειστεί από τη ρύθμιση αυτή αυθαίρετα κατά αδικαιολόγητα δυσμενή κρίση άλλη κατηγορία εργαζομένων, για την οποία συντρέχει ο ίδιος δικαιολογητικός λόγος, τότε η διάταξη που εισάγει τη δυσμενή διάκριση είναι ανίσχυρη ως αντισυνταγματική. Στην περίπτωση αυτή ισότητα αποκαθίσταται με την επέκταση της ευμενούς ρύθμισης και στους αυθαίρετα αποκλειόμενους (Ολ.ΑΠ.567/86 Ολ.ΑΠ.1808/86)

Στην προκειμένη περίπτωση όπως προκύπτει από την προσβαλλομένη απόφαση το ως Εφετείο δικάσαν, Πολυμελές Πρωτοδικείο δέχεται τα εξής: Οι αναιρεσείοντες έχουν προσληφθεί από την αναιρεσίβλητη με συμβάσεις εξαρτημένης εργασίας ιδιωτικού δικαίου πριν από δέκα και πλέον έτη και εντάχθηκαν στο τακτικό προσωπικό στην κατηγορία Τ4 (τεχνικοί γενικά), με ειδικότητες κατά περίπτωση, Τ4/3 (ηλεκτροτεχνικοί σταθμών υποσταθμών) και Τ4/Γ (ηλεκτροτεχνικοί εγκαταστάσεων και εξοπλισμών). Τοποθετήθηκαν δε και εργάζονται με τις ως άνω ειδικότητες σε κύριους σταθμούς παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και συγκεκριμένα:[...].

Η εργασιακή τους απασχόληση συνίσταται στην τοποθέτηση γειώσεων σε υπερύψηλη (400 KVOLT) υψηλή και χαμηλή τάση, σε απομονώσεις υπό τάση, σε επιθεώρηση ψυκτών σε αποκαταστάσεις βλαβών του ηλεκτρολογικού εξοπλισμού του σταθμού, στους χώρους του λεβητοστασίου του μηχανοστασίου και του χημείου. Από τα παραπάνω συνάγεται με σαφήνεια ότι οι αναιρεσείοντες εργάζονται κάτω από δυσμενείς για την ασφάλεια τους συνθήκες, ερχόμενοι σε επαφή με υψηλές τάσεις ηλεκτρικού ρεύματος, στην παραγωγή του οποίου συμμετέχουν άμεσα, με συνέπεια το περιβάλλον εργασίας τους να είναι ιδιαίτερα επιβαρημένο και από περιβαλλοντική άποψη, αφού η διαδικασία παραγωγής γίνεται από την καύση λιγνίτη, από την οποία δημιουργείται η επικίνδυνη για την υγεία τέφρα. Η αναιρεσίβλητη αναγνωρίζοντας, το επίπονο και το επικίνδυνο της εργασίας των, χορηγεί σε αυτούς το βασιζόμενο στην υπ' αριθμ. 238/5-4-67 απόφαση του ΔΣ της επίδομα τεχνικού προσωπικού ΚΣΠΛ , το οποίο ήδη με την παρ.5 του κεφαλαίου Α της από 11-4-95 ΕΣΣΕ προσωπικού ΔΕΗ που υπογράφηκε μεταξύ της εναγομένης και της ΓΕΝΟΠ ΔΕΗ, της πλέον αντιπροσωπευτικής συνδικαλιστικής οργάνωσης του προσωπικού ΔΕΗ, στην οποία υπάγεται και ο ΣΕΗΣΠ , του οποίου οι αναιρεσείοντες είναι ενεργά μέλη, ανήλθε από 1-1-96 σε ποσοστό 40 τοις εκατό στο βασικό τους μισθό.

Περαιτέρω κατόπιν ενεργειών της αναιρεσίβλητης, οι αναιρεσεύοντες ως κατέχοντες τις προαναφερόμενες ειδικότητες και εργαζόμενοι σε ΑΗΣ, υπήχθησαν στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα σύμφωνα με υπ' αριθμ. πρωτ. Φ 50/2321 /28-9-89 απόφαση του Υπουργού Υγείας Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, με συνέπεια να συνταξιοδοτούνται με μεγαλύτερη σύνταξη και πέντε χρόνια νωρίτερα από τους άλλους συναδέλφους τους. Με τη διάταξη της παρ.4 του κεφ. Α της προαναφερόμενης ΕΣΣΕ χορηγείται από 1- 7- 95 επίδομα επικίνδυνης εργασίας σε ποσοστό 15 τοις εκατό στο βασικό μισθό, μεταξύ άλλων ειδικοτήτων, και στους ηλεκτροτεχνίτες ειδικότητας Τ4/Β και Τ4/Γ . Από τη ρύθμιση αυτή εξαιρούνται όσοι από τους παραπάνω υπάγονται στα βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα ή λαμβάνουν το επίδομα ΚΣΠ μεταξύ των οποίων και οι αναιρεσεύοντες. Η εργασία των αναιρεσειόντων ομοιάζει μερικά με αυτή των άλλων συναδέλφων τους ηλεκτροτεχνιτών Τ4/Β και Τ4/Γ, ωστόσο διαφέρει, γιατί παρουσιάζει περισσότερες δυσχέρειες, αφού συμμετέχουν στη διαδικασία παραγωγής ηλεκτρικού ρεύματος και εξόρυξης λιγνίτη υπό αντίξοες συνθήκες εργασίας (ιδιαίτερα ανθυγιεινό περιβάλλον, υψηλοί θόρυβοι, μεγάλος βαθμός επικινδυνότητας του χώρου εργασίας κλπ.) Το γεγονός ότι οι αναιρεσεύοντες δεν παρέχουν ακριβώς τις ίδιες υπηρεσίες κάτω από τις ίδιες συνθήκες και εξυπηρετούν

διαφορετικές κατηγορίες αναγκών της αναιρεσίβλητης από τους υπόλοιπους συναδέλφους τους των αυτών ειδικοτήτων ήταν γνωστό στα συμβαλλόμενα στις διαπραγματεύσεις για την κατάρτιση της ως άνω ΕΣΣΕ μέρη (ΔΕΗ ΓΕΝΟΠ/ΔΕΗ) και σε συνδυασμό με την παροχή στους αναιρεσειόντες των ως άνω προνομίων (υπαγωγή σε βαρέα και ανθυγιεινά επαγγέλματα, χορήγηση επιδόματος ΚΣΠ το οποίο είναι υψηλότερο του επιδόματος επικίνδυνης εργασίας κατά 25% επί του βασικού μισθού (40 % έναντι 15 %) οδήγησε στην εξαίρεσή τους από τη λήψη του επιδίκου επιδόματος. Εξάλλου, οι αρχές της καλής πίστης απαιτούν, να μπορεί η αναιρεσίβλητη να ιεραρχεί τι εκάστοτε ανάγκες της και να επιλέγει την προώθηση του σχετικού, με την αντιμετώπιση συγκεκριμένων αναγκών, έργου της, με την παροχή, κατόπιν διαπραγματεύσεων, οικονομικών κινήτρων στους αρμόδιους υπαλλήλους της ανάλογα με την ειδικότητα, το επικίνδυνο και το επίπονο της εργασίας τους, χωρίς να γεννάται αντίστοιχο δικαίωμα και στους λοιπούς. Κατόπιν τούτων, δεν μπορούν να τύχουν εφαρμογής οι περί ίσης μεταχείρισης διατάξεις, οι οποίες δεν παραβιάσθηκαν με τη μη χορήγηση του επιδίκου επιδόματος στους αναιρεσειόντες. Με την κρίση του αυτή το ως εφετείο δικάσαν Πολυμελές Πρωτοδικείο δεν παραβίασε τις παραπάνω διατάξεις των άρθρων 22 παρ. 1 του Συντάγματος, 7 παρ. 1 του νόμου 1876/90 και 288 ΑΚ. Και

πρέπει ο πρώτος λόγος του αναιρετηρίου από το άρθρο 560 παρ.2 Κ.Πολ.Δ να απορριφθεί ως αβάσιμος. Επειδή ο δεύτερος λόγος του αναιρετηρίου με τον οποίο προβάλλεται η αιτίαση, ότι το δικαστήριο της ουσίας εκτίμησε εσφαλμένα το περιεχόμενο των πρακτικών της πρωτοδίκου δίκης και έτσι υπέπεσε στην πλημμέλεια του άρθρου 561 παρ.2 Κ.Πολ.Δ. είναι απορριπτός ως απαράδεκτος διότι το ως άνω σφάλμα δεν συνιστά λόγο αναίρεσης κατά των αποφάσεων του Πρωτοδικείου που εκδίδονται σε εφέσεις κατά των αποφάσεων των ειρηνοδικείων, σύμφωνα με το άρθρο 560 Κ.Πολ.Δ

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την από 10 Νοεμβρίου 1999 αίτηση του .....κ.λ.π για αναίρεση της 276/99 αποφάσεως του Πολυμελούς Πρωτοδικείου Κοζάνης.

Καταδικάζει τους αναιρεσιόντες στη δικαστική δαπάνη της αναιρεσίβλητης την οποία ορίζει στο ποσό των τριακοσίων χιλιάδων (300.000) δραχμών.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε στην Αθήνα στις 21 Δεκεμβρίου 2000.Και

Δημοσιεύθηκε στο ακροατήριο του στις 30 Μαρτίου 2001

438/2001 ΜΠΡ ΣΥΡ

Προστασία προσωπικότητας. Έννοια και περιεχόμενο του σχετικού δικαιώματος. Δικαίωμα στο περιβάλλον. Το δικαίωμα χρήσεως και απολαύσεως των περιβαλλοντικών αγαθών ως αυτοτελής εκδήλωση της προσωπικότητας. Κατασκευή έργου για μεταφορά ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης σε μικρά νησιά του Αιγαίου. Πιθανολόγηση ότι το έργο αυτό θα επιφέρει προσβολή του περιβάλλοντος. Δεκτή η αίτηση για λήψη ασφαλιστικών μέτρων. (Προσωρινή διακοπή των εργασιών)

ΠΡΩΤΟΔΙΚΕΙΟ ΣΥΡΟΥ

Αριθμός Απόφασης 438 ΑΜ/2001
Διαδικασία Ασφαλιστικών Μέτρων

Δικαστής :Κωνσταντίνος Πιπταράς , Πρόεδρος
Πρωτοδικών

Δικηγόροι : Γεώργιος Γιαννούστος (Σύρου), Ζωή
Ράπτη (Αθηνών), Γεώργιος Χαραλάμπης (Αθηνών). Αθανάσιος Θραψιάδης (Σύρου), Χάρης
Συνοδινός (Αθηνών)

I. Με την κρινόμενη από 13-2-2001 αίτηση οι αιτούντες, αφού υποστηρίζουν ότι η πρώτη των καθ' ων εκτελεί τις εργασίες του αναφερόμενου ειδικότερα έργου (εγκατάστασης εναέριας γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως στην περιοχή Ταμπακάδου Τήνου, στην οποία διαβιούν ή έχουν ακίνητη ιδιοκτησία, και ότι με την εκτέλεση του υπόψη έργου υπάρχει άμεσος κίνδυνος οικολογικής καταστροφής της Τήνου και προσβολής της προσωπικότητάς τους, και ιδίως του δικαιώματός τους στην ανεμπόδιστη χρήση των περιβαλλοντικών αγαθών της περιοχής, ζητούν να υποχρεωθεί η πρώτη καθ' ων να διακόψει προσωρινά τις πιο πάνω εργασίες και να τις παραλείπει στο μέλλον σε όλο το έδαφος της Τήνου, να καταδικαστεί αυτή σε χρηματική ποινή και ο δεύτερος των καθ' ων, ο οποίος τυγχάνει νόμιμος εκπρόσωπος της πρώτης, σε προσωπική κράτηση για κάθε παράβαση της παρούσας και να επιβληθεί η δικαστική τους δαπάνη σε βάρος των καθ' ων. Η αίτηση αυτή παραδεκτώς και αρμοδίως

φέρεται προς εκδίκαση ενώπιον του δικαστηρίου τούτου κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων (άρθρα 682 παρ.1, 683 παρ.1, 3 , 686 επ. Κ.Πολ.Δ) και είναι νόμιμη (άρθρα 24 Συντάγματος, 57 επ. ΑΚ , 176, 731, 732, 947 Κ.Πολ.Δ) ο αντίθετος δε (ως προς την τοπική αρμοδιότητα) ισχυρισμός των καθ' ων είναι απορριπτέος ως αβάσιμος, αφού το Δικαστήριο τούτο είναι το καθ' ύλη αρμόδιο δικαστήριο, το οποίο βρίσκεται πλησιέστερα στον τόπο, όπου θα εκτελεστούν τα αιτούμενα ασφαλιστικά μέτρα, και συνεπώς τυγχάνει και κατά τόπο αρμόδιο (683 παρ. 3 Κ.Πολ.Δ)

II. Κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο τα αναφερόμενα στο εισαγωγικό της παρούσας 64 φυσικά πρόσωπα, με προφορική στο ακροατήριο δήλωση του πληρεξουσίου τους δικηγόρου και με το σημείωμά τους άσκησαν πρόσθετη υπέρ των καθ' ων παρέμβαση, με την οποία, αφού επικαλούνται έννομο προς τούτο συμφέρον, ζητούν την απόρριψη της αίτησης. Η παρέμβαση αυτή είναι παραδεκτή και νόμιμη (άρθρα 80, 686 παρ.5 Κ.Π.ολ.Δ). Επομένως πρέπει να συνεκδικαστεί με την αίτηση και να ερευνηθούν αυτές περαιτέρω ως προς την ουσιαστική βασιμότητά τους.

III. Με τις διατάξεις 57 επ. ΑΚ και άλλων διατάξεων του ΑΚ, ειδικών νόμων και του Συντάγματος (ιδίως άρθρο 5 παρ.1) προστατεύεται το δικαίωμα της προσωπικότητας, το οποίο αποτελεί πλέγμα αγαθών που συνθέτουν την υπόσταση του προσώπου και είναι με αυτό αναπόσπαστα συνδεδεμένα. Τέτοια αγαθά είναι – μεταξύ των άλλων-τα σωματικά αγαθά (υγεία ,σωματική ακεραιότητα κλπ.) τα ψυχικά αγαθά (ψυχική υγεία- συναισθηματικός κόσμος) η τιμή του κάθε ανθρώπου και η ελευθερία, η οποία περιλαμβάνει τη δυνατότητα της ακώλυτης ανάπτυξης κάθε ανθρώπινης ενέργειας. Για την εφαρμογή των διατάξεων που προστατεύουν την προσωπικότητα απαιτείται α) προσβολή των παραπάνω αγαθών, η οποία είτε έχει επέλθει και συνεχίζεται, είτε δεν έχει ακόμα συντελεστεί, απειλείται όμως βάσιμα η επέλευσή της (βλ. σχετ. Σούρλα Ερμ. ΑΚ άρθρο 57 αριθμ. 41επ.) και β) η προσβολή να είναι παράνομη, να γίνεται δηλαδή χωρίς δικαίωμα ή κατ' ενάσκηση δικαιώματος, στο οποίο όμως η έννομη τάξη αποδίδει μικρότερη σπουδαιότητα σε σχέση με το προσβαλλόμενο δικαίωμα ή το οποίο ασκείται υπό περιστάσεις που καθιστούν την άσκησή του καταχρηστική κατά την έννοια των άρθρων 281 ΑΚ και 25 παρ.3 του Συντάγματος. Κάθε πάντως επέμβαση στην προσωπικότητα άλλου, εφόσον δεν την επιτρέπει ο νόμος, είναι παράνομη και συνεπώς ο εναγόμενος βαρύνεται με την απόδειξη τυχόν λόγου που αίρει

το παράνομο (βλ.σχετ. Πατεράκη Η Χρηματική ικανοποίηση λόγω ηθικής βλάβης 1995 σελ. 140-141)

Όσον αφορά ειδικά το περιβάλλον, δηλαδή το ζωτικό χώρο όπου ζει και αναπτύσσει τις δραστηριότητες του ο άνθρωπος (βλ. σχετ. Δ Κλαβανίδου Επισκ. ΕΔ Β/1990 σελ. 375 και άρθρο 2 στοιχ. 1 ν. 1650/1986, το οποίο ως περιβάλλον ορίζει `` το σύνολο των φυσικών και ανθρωπογενών παραγόντων και στοιχείων που βρίσκονται σε αλληλεπίδραση και επηρεάζουν την οικολογική ισορροπία, την ποιότητα ζωής, την υγεία των κατοίκων, την ιστορική και πολιτιστική παράδοση και τις αισθητικές αξίες ``) δεν έχει αναχθεί σε αυτοτελές έννομο αγαθό του ιδιωτικού δικαίου. Για τα πιο σημαντικά όμως περιβαλλοντικά αγαθά, όπως ο ατμοσφαιρικός αέρας, η θάλασσα, τα νερά, οι πλατείες και λοιπά κοινόχρηστα πράγματα που ενδεικτικά απαριθμούνται στο άρθρο 967 ΑΚ, παρέχεται στο άτομο δικαίωμα χρήσεως και απολαύσεώς τους, το οποίο αποτελεί αυτοτελή εκδήλωση της προσωπικότητας. Πρόκειται για την ιδιωτικού δικαίου έκφραση του δικαιώματος στο περιβάλλον, το οποίο είναι έννομο αγαθό σύνθετο, συλλογικό, πρωτογενές, μοναδικό και αναντικατάστατο, και έχει κατοχυρωθεί με το άρθρο 24 του Συντάγματος, όπως τούτο έμμεσα τριτενεργεί μέσω των άρθρων 57 και 966 επ. ΑΚ. Τονίζεται ότι με το παραπάνω άρθρο του Συντάγματος, όπως αντικαταστάθηκε με

την τελευταία συνταγματική αναθεώρηση με το ψήφισμα τις 6-4-2001 της Ζ' Αναθεωρητικής Βουλής (ΦΕΚ 85/18-4-2001), ορίζεται ότι η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί (εκτός από υποχρέωση του Κράτους, όπως όριζαν πριν την αναθεώρηση) και δικαίωμα του καθενός και υιοθετείται η αρχή της αειφορίας (ή βιώσιμης ή διηνεκούς αναπτύξεως) που έχει διαπλαστεί από τη νομολογία του ΣτΕ. Σημειώνεται επίσης ότι το δίκαιο προστασίας του περιβάλλοντος, όντας κατασπαρμένο σε διάφορα νομοθετήματα και έχοντας εντόνως νομολογιακή προέλευση, έχει υιοθετήσει νέες αρχές μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η αρχή της πρόληψης και κατ' εξαίρεση της καταστολής και η αρχή της αποτελεσματικότητας, η οποία οδηγεί στην ανατροπή των ήδη πάγια παραδεδεγμένων αρχών του διοικητικού δικαίου (όπως της αρχής ότι το δεδικασμένο της ακυρωτικής απόφασης δεσμεύει μόνο τους διαδίκους για την συγκεκριμένη επίδικη διαφορά) καθώς και η αρχή ότι σε περίπτωση αμφιβολίας ή εξαίρεσης συντρέχει τεκμήριο υπέρ της προστασίας του περιβάλλοντος.

IV. Στην προκειμένη υπόθεση, από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν ενόρκως στο ακροατήριο, καταθέσεων που περιέχονται στα ταυτόριθμα με την παρούσα πρακτικά, από όλα τα προσκομιζόμενα και επικαλούμενα έγγραφα και

από τις ομολογίες των διαδικών που περιέχονται στα σημειώματά τους πιθανολογήθηκαν τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Με την 80510/4978/1995 απόφαση του Γενικού Δ/ντη Περιβάλλοντος της Δ/σεως Χωροταξίας του ΥΠΕΧΩΔΕ έγινε η ΄΄Χωροθέτηση της εναέριας γραμμής μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως για τη σύνδεση των νησιών Άνδρου, Τήνου, Μυκόνου και Σύρου του Νομού Κυκλάδων με το Εθνικό Διασυνδεδεμένο Σύστημα μέσω Εύβοιας, καθώς και των απαιτήτων προς τούτο υποσταθμών και τερματικών Υ/Β καλωδίων΄΄ Η παραπάνω εναέρια γραμμή μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσεως είναι βαρέως τύπου, απλού κυκλώματος και οδεύει σε μεταλλικούς δικτυωτούς πύργους μέσω πυλώνων και ιστών, προβλέπεται δε ότι θα αρχίζει από τον υποσταθμό Αλιβερίου Εύβοιας και θα οδεύει μέχρι τον υποσταθμό Καρύστου. Από εκεί, ποντιζόμενη σε κάθε θαλάσσια διέλευσή της, θα οδεύει διαδοχικά προς την Άνδρο και την Τήνο, απ΄ όπου θα διακλαδώνεται προς Μύκονο και Σύρο. Η προαναφερόμενη διοικητική πράξη ακυρώθηκε με την 2805/1997 απόφαση του ΣτΕ ως αντικείμενη ευθέως στην προστατευόμενη από το άρθρο 24 του Συντάγματος βιωσιμότητα των μικρών νησιών. Ειδικότερα με την εν λόγω απόφαση έγινε δεκτό ότι στα ευπαθή οικοσυστήματα, ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και τα μικρά νησιά, μόνο ήπια ενεργειακά έργα και παρεμβάσεις μπορούν να

χαρακτηριστούν ως βιώσιμα και επιτρεπτά και όχι μείζον ηλεκτρικό δίκτυο υψηλής τάσεως, ότι πέραν απ' αυτά, η ένταξη των τεσσάρων συγκεκριμένων νησιών σε τέτοιο δίκτυο ενθαρρύνει την ασύδοτη ισοπεδωτική τους μεγέθυνση, την άγρια τουριστική τους ανάπτυξη, και την αλόγιστη οικιστική τους εξάπλωση και αποτελεί άμεση απειλή αλλοιώσεως των πολιτιστικών τους χαρακτηριστικών και, τέλος, ότι αυτή καθεαυτή η εγκατάσταση του υπόψη ηλεκτρικού δικτύου με την κατασκευή πυλώνων συνιστά βάνανση προσβολή του κυκλαδικού τοπίου. Μετά από αυτά, η πρώτη των καθ' ων διέκοψε τις σχετικές εργασίες τις οποίες στο μεταξύ είχε αρχίσει και ολοκληρώσει μόνο μέχρι την Άνδρο, χωρίς όμως να αφαιρέσει τους πυλώνες που είχε εγκαταστήσει, όπως ήταν υποχρεωμένη. Στη συνέχεια εκδόθηκαν η 23171/4680/1998 πράξη ου ιδίου πιο πάνω Γενικού Διευθυντή του ΥΠΕΧΩΔΕ με θέμα " Προέγκριση Χωροθέτησης των έργων διασύνδεσης των Κυκλάδων με το διασυνδεδεμένο εθνικό σύστημα μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας" και η ΑΠ Οικ 70875/1999 κοινή απόφαση ΥΠΕΧΩΔΕ και του Υφυπουργού Υγείας με τίτλο " Έγκριση περιβαλλοντικών όρων για το έργο μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας υψηλής τάσης για τη σύνδεση των νήσων Άνδρου, Τήνου, Μυκόνου, και Σύρου....", με τις οποίες, αφού - όπως σ' αυτές ειδικότερα εκτίθεται - αποκλείστηκε η δυνατότητα αντιμετώπισης των αναγκών των παραπάνω

νησιών σε ηλεκτρική ενέργεια με ηπιότερες τεχνικές παρεμβάσεις (εκμετάλλευση αιολικής και ηλιακής ενέργειας κλπ.) η Διοίκηση υιοθέτησε ξανά την εκτέλεση του ίδιου πιο πάνω τεχνικού έργου. Οι διοικητικές αυτές πράξεις ακυρώθηκαν εν μέρει (όπως εξηγείται πιο κάτω) με τις 2939/2000 αποφάσεις ολομέλειας του ΣτΕ , διότι κρίθηκε ότι παραβιάζεται το δεδικασμένο που απορρέει από την προαναφερόμενη 2805/1997 απόφαση του ιδίου Δικαστηρίου η οποία απέκλειε στη Διοίκηση την επάνοδο στην επιλογή του ίδιου τεχνικού έργου και δεν επέτρεπε την επαναξιολόγηση του δικτύου υψηλής τάσης. Η ακύρωση όμως περιορίστηκε στο μέρος του επίμαχου έργου, το οποίο αφορά τα νησιά Μύκονο και Σύρο όχι για λόγους ουσίας, αλλά διότι – κατ' εκτίμηση των οικείων δικογράφων – οι αιτούντες στις δίκες εκείνες Γ. Σουρλέγκας, κάτοικος Μυκόνου, και Δήμος Άνω Σύρου κατά το μέρος αυτό ζήτησαν την ακύρωση των εν λόγω πράξεων και γι' αυτό είχαν άλλωστε έννομο προς τούτο συμφέρον. Το γεγονός αυτό εκμεταλλεύτηκε η πρώτη των καθ' ων και από τις αρχές Φεβρουαρίου 2001 επανέλαβε τις εργασίες του επίμαχου έργου στην περιοχή του χωριού Τουμπακάδο της Τήνου με την κατασκευή τοιχίου από μπετόν μήκους 50 μέτρων περίπου και ύψους 2 μέτρων καθώς και βάσεων από μπετόν, στις οποίες πρόκειται να στηριχτούν οι μεταλλικοί πυλώνες. Η ενέργεια ωστόσο αυτής της πρώτης των καθ' ων (εκτός του

ότι υποδηλώνει τουλάχιστον έλλειψη σεβασμού προς αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου του Κράτους και ανεξαρτήτως των όσων σημειώθηκαν στην προηγούμενη σκέψη για την τάση ανατροπής της παραδεδεγμένης για το δεδικασμένο αρχής) δεν είναι νόμιμη, διότι κατά την κρίση και του Δικαστηρίου τούτου το επίμαχο έργο αντίκειται ευθέως στην προστατευόμενη από το άρθρο 24 του Συντάγματος βιωσιμότητα των μικρών νησιών, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνεται και η Τήνος, όπως έγινε δεκτό με την μνημονευόμενη πιο πάνω 2805/1997 απόφαση του ΣτΕ, για τους λόγους που αναπτύσσονται ειδικότερα σ' αυτήν και σημειώθηκαν πιο πάνω συνοπτικά. Πιο πάνω συγκεκριμένα, από τα αναφερόμενα στην αρχή αποδεικτικά στοιχεία πιθανολογήθηκε ότι η κατασκευή στη Τήνο του επίδικου έργου θα επιφέρει αλλοίωση και βάνουση προσβολή του περιβάλλοντος στον παραδοσιακό οικισμό Ταμπακάδο , ο οποίος είναι γνωστός για τη συστάδα των ονομαστών περιστερώνων, καθώς και ρύπανση του ατμοσφαιρικού αέρα από τα ηλεκτρομαγνητικά πεδία (H/M) που δημιουργούνται στις περιοχές, απ' όπου διέρχονται οι γραμμές μεταφοράς ηλεκτρικής ενέργειας και στα οποία θα εκτίθενται οι αιτούντες, που τυγχάνουν κάτοικοι Τήνου, καθώς και οι επισκέπτες το νησιού. Επομένως επαπειλείται πράγματι σοβαρός κίνδυνος προσβολής της προσωπικότητας των αιτούντων κατά την έννοια

που σημειώθηκε στην προηγούμενη σκέψη, αφού αυτοί θα παρεμποδίζονται να χρησιμοποιούν και απολαμβάνουν ακώλυτα και χωρίς κίνδυνο για την υγεία τους πράγματα κοινής χρήσεως, δηλαδή τον ατμοσφαιρικό αέρα και τα λοιπά κοινής χρήσεως πράγματα της υπόψη περιοχής (δρόμους, πλατείες, μονοπάτια κλπ.) καθώς και τα ακίνητα ιδιοκτησίας τους. Τη δημιουργία άλλωστε οπτικής ρύπανσης (όχλησης) στην προαναφερόμενη περιοχή με την εγκατάσταση των επίμαχων γραμμών συνομολογεί ρητά και η πρώτη των καθ' ων, όπως επίσης συνομολογεί και το γεγονός ότι δημιουργούνται Η/Μ πεδία (βλ. σελ.8 και 11 του σημειώματός της). Και ισχυρίζεται βέβαια αυτή περαιτέρω ότι η έκθεση των ανθρώπων στα Η/Μ πεδία δεν συνεπάγεται κίνδυνο για την υγεία τους, διότι για το ζήτημα αυτό δεν υπάρχουν πειστικά στοιχεία. Ο ισχυρισμός αυτός κατά το δεύτερο σκέλος του πιθανολογείται ότι είναι βάσιμος, διότι πραγματικά δεν έχει μέχρι σήμερα αποδειχθεί ότι τα Η/Μ πεδία προκαλούν δυσμενείς επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία, εφόσον τηρούνται τα προβλεπόμενα διεθνώς όρια ασφαλείας, όπως δε λέγεται χαρακτηριστικά από αρμοδίους φορείς και επιστήμονες, δεν έχει ακόμη πλήρως διαμορφωθεί η επιστήμη που θα ορίζει τους σχετικούς κινδύνους. Ανεξαρτήτως ωστόσο του ότι, όπως σημειώθηκε επίσης στη νομική σκέψη, σύμφωνα με αρχή του δικαίου του περιβάλλοντος, το δικαίωμα χρήσεως των περιβαλλοντικών αγαθών δεν συναρτάται μόνο με

την προσβολή της ανθρώπινης υγείας, αλλά είναι αυτοτελές και αποτελεί την ιδιωτικού δικαίου έκφραση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος στο περιβάλλον. Επίσης οι καθ' ων και οι προσθέτως υπέρ αυτών παρεμβαίνοντες ισχυρίζονται προς απόκρουση της αίτησης, ότι, αν δε εκτελεστεί το επίμαχο έργο, δε θα είναι στο μέλλον και ιδίως κατά του θερινούς μήνες εφικτή η αντιμετώπιση της ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας στα προαναφερόμενα νησιά από τους υφιστάμενους στην Άνδρο, τη Σύρο και τη Μύκονο Αυτόνομους Σταθμούς Παραγωγής (ΑΣΠ) της ΔΕΗ, διότι, ενώ μέση ζήτηση ισχύος ανέρχεται στα 57 MW (11 MW ο σταθμός της Άνδρου, 20 της Σύρου και 19 της Μυκόνου), στην οποία προστίθενται και 5 MW που μεταφέρονται στην Άνδρο από την Εύβοια. Και με βάση όμως τα στοιχεία αυτά, που επικαλούνται οι καθ' ων και οι παρεμβαίνοντες, μπορεί να καλυφθεί η παραπάνω η μέση ζήτηση ισχύος, αν ληφθεί υπόψη και το γεγονός ότι, καθώς συνομολογείται, ποσοστό 10% αυτής μπορεί να καλυφθεί με την εκμετάλλευση της αιολικής ενέργειας. Σε κάθε άλλωστε περίπτωση, η οικονομική ανάπτυξη της Τήνου και των λοιπών νησιωτικών περιοχών, για την οποία υπάρχει σχετική πρόνοια στο Σύνταγμα (άρθρο 106 παρ.1 όπως αναθεωρήθηκε) και τηνοποία προφανώς επιζητούν και οι προσθέτως παρεμβαίνοντες (επαγγελματίες κλπ. της Τήνου) δεν μπορεί να πραγματοποιείται με την

υποβάθμιση του περιβάλλοντος αλλά πρέπει να είναι βιώσιμη (άρθρο 24 παρ.1 Συντ.- Πρβλ. και ΣτΕ 412/1993). Τέλος, από τα ίδια αποδεικτικά στοιχεία πιθανολογήθηκε ότι, όπως βάσιμα προβάλλεται από τους αιτούντες, υπάρχει επείγουσα περίπτωση λήψεως των αιτούμενων ασφαλιστικών μέτρων, δεδομένου μάλιστα ότι κατά τα διδάγματα της κοινής πείρας και της λογικής, η προσβολή του περιβάλλοντος, η οποία στην προκειμένη υπόθεση έχει ήδη αρχίσει με την κατασκευή τμήματος του επίμαχου έργου, δεν μπορεί εύκολα να ανορθωθεί. Με τα δεδομένα αυτά, πρέπει να απορριφθούν η πρόσθετη παρέμβαση και όλοι οι αντίθετοι ισχυρισμοί των καθ' ων, να γίνει δεκτή η αίτηση ως βάσιμη και στην ουσία, όπως ειδικότερα ορίζεται στο διατακτικό, να ορισθεί προθεσμία άσκησης της αγωγής για την κύρια υπόθεση (άρθρο 693 παρ.1 Κ.Πολ.Δ) και να συμψηφιστεί στο σύνολό της η δικαστική δαπάνη των διαδίκων, διότι οι καθ' ων και οι παρεμβαίνοντες δικαιολογημένα αμφέβαλλαν κατά την κρίση του Δικαστηρίου ως προς την έκβαση της δίκης (άρθρο 179 Κ.Π.ολ.Δ)

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ

-Δικάζοντας αντιμωλία των διαδικών

- Διατάσσει τη συνεκδίκαση της αίτησης με την πρόσθετη υπέρ των καθ' ων παρέμβαση.
- Απορρίπτει την πρόσθετη παρέμβαση και ό,τι άλλο κρίθηκε στο σκεπτικό ως απορριπτέο.

-Δέχεται την αίτηση

-Λαμβάνει ασφαλιστικά μέτρα

-Υποχρεώνει την πρώτη των καθ' ων να διακόψει προσωρινά και να μην επαναλάβει στο μέλλον τις εργασίες του περιγραφόμενου στο σκεπτικό τεχνικού έργου στο έδαφος της Τήνου.

-Απειλεί κατά της πρώτης των καθ' ων χρηματική υπέρ των αιτούντων ποινή ενός εκατομμυρίου (1.000.000) δραχμών και κατά του δευτέρου απ' αυτούς προσωπική κράτηση 2 μηνών για κάθε παράβαση της παρούσας.

- Ορίζει προθεσμία προς άσκηση της αγωγής για την κύρια υπόθεση εξήντα (60) ημερών από τη δημοσίευση της παρούσας.

Και

- Συμψηφίζει τη δικαστική δαπάνη των διαδίκων.

Κρίθηκε αποφασίστηκε και δημοσιεύθηκε στην Ερμούπολη Σύρου την 31 Μαΐου 2001 στο ακροατήριό του, σε δημόσια και έκτακτη συνεδρίαση, χωρίς να είναι παρόντες οι διάδικοι.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

.....

.....